

Posiziun pertoccond il sböz dal plan d'instrucziun 21 in regard il rumantsch grischun

Ignorà cumplettamaing l'autonomia cumünala - Introducziun dal rumantsch grischun davo la rain via

Als 28 gün 2013 ha il departamaint d'educaziun tramiss il sböz dal plan d'instrucziun 21 in consultaziun. L'uniun Pro Idioms refüsa da maniera decisa la part chi pertocca il rom lingua in rumantsch. Cul sböz dal plan d'instrucziun avantman gniss introdüt il rumantsch grischun aint illas scoulas chi alfabetiseschan i'l idiom effectivmaing davo la rain via. Cun quai ignorescha il departamaint d'educaziun üna jada implü l'autonomia cumünala. Tenor l'art. 3 da la constituziun chantunala e l'art. 18 da la ledscha da lingua chantunala decidan ils cumüns sur da lur lingua da scoula. Implü manca la basa legala sufficiainta per introdüer la part rumantscha dal plan d'instrucziun 21 sco quai ch'ella vain propuonüda dal departamaint d'educaziun.

Il departamaint d'educaziun ignorescha cumplettamaing il svilup politic dals ultims duos ons. 17 cumüns han decis sün fundamainta d'iniziativas dal pövel da tuornar inavo pro l'idiom in scoula. La majorità dals cumüns ha adüna instrui l'idiom in scoula. Ed uossa voul il departamaint d'educaziun introdüer il rumantsch grischun davo la rain via.

Tras il nouv plan d'instrucziun 21 gniss il rumantsch grischun omnipreschaint aint illas scoulas idiomaticas. Fingjà aint il prüm ciclus (scoulina fin 2. classa) stuveschan ils scolars rajiundscher böts in rumantsch grischun ed a la fin da la scoula populara stuveschan els savair leger ed incleger il rumantsch grischun uschè bain sco lur agen idiom. Implü stuveschan els eir amo incleger "globalmaing" texts i'ls oters idioms.

Il cheu dal departamaint d'educaziun, sar Martin Jäger, argumentescha cha'l chantun douvra il rumantsch grischun in sias comunicaziuns e cha per consequenza stopchan ils scolars imprendere a leger ed incleger il rumantsch grischun in scoula. **Mo i nu dà ingüna basa legala sufficiainta chi admetta d'introdüer il rumantsch grischun in scoula sur il plan d'instrucziun. Tenor constituziun e ledscha decidan ils cumüns sur da la lingua da scoula.**

Nouv vi dal plan d'instrucziun 21 in general es, chi vegnan formulats böts. Quels ston eir gnir examinats. Pels scolars voul quai dir ch'els vegnan

examinats sper l'idiom eir in rumantsch grischun.

Ün dals böts cha'l departamaint d'educaziun voul fixar es: *Ils scolars inclegian texts d'adöver surtuot in rumantsch grischun.*

I vegnan eirmanzunats exaimpels per quels texts d'adöver, tanter oter ils mezs d'instrucziun dad uman ed ambiaint (istorgia, geografia, biologia). Uschè gniss s-chaffida la basa per introdüer aint illas scoulas idiomaticas mezs d'instrucziun in rumantsch grischun per quels roms.

Schi gess tenor il plan d'instrucziun 21, stuveschan ils scolars eir imprendere ad incleger il rumantsch grischun discurrü in novitats, comunicaziuns discuorrüdas e texts auditivs. Illa discussiun publica esa fin uossa adüna gnü discurrü dal rumantsch grischun sco lingua scritta e na discurrüda.

Eir ingio cha'l rumantsch grischun nu vain nomnà aint il plan d'instrucziun 21 es el previs, p. ex. cur chi vain pretais da lavurar cul internet, films, portatuns, texts actuals e.u.i. Da quellas sportas daja praticamaing be in rumantsch grischun!

Il plan d'instrucziun in consultaziun dà gronda paisa al rumantsch grischun e redüa ils böts da la grammatica i'l agen idiom. Ün tal plan d'instrucziun surdumandess als scolars, s-chaffiss üna babilonia e dess al Chantun ün instrumaint aint in man per s-chatschar pass per pass ils idioms our da las scoulas rumantschas.